

Od redaktorów

Pojęcie poematu dramatycznego to jedna z najważniejszych kategorii „zanieczyszczających” klasyczną teorię XIX- i XX-wiecznego dramatu europejskiego. W komparatystycznym namyśle nad jego rodowodem warto byłoby zderzyć polskie i europejskie początki tego jawnie (i wielopiętrowo) synkretycznego gatunku (*Dziady* cz. III Adama Mickiewicza *versus* *Peer Gynt* Henryka Ibsena). Na gruncie dramaturgii polskiej przełomu XIX i XX wieku wiele utworów zyskało ów nacechowany przydomek – o czym informowały nas najczęściej ich podtytuły, m.in. *Śluby. Poemat dramatyczny w trzech aktach* Stanisława Przybyszewskiego bądź *Bunt Napierskiego. Poemat dramatyczny* Jana Kasprowicza albo – spośród mniej znanych – *Dramat jednej nocy. Poemat dramatyczny w jednym akcie* Aurelego Urbańskiego. Na tym tle szczególnie intrygujące wydaje się tropienie rozwoju i przekształceń gatunkowych poematu dramatycznego, co – ze względu na wyraźne powinowactwa z koncepcją dzieła totalnego – zyskuje silny i wyrazisty związek z innymi dziedzinami sztuk.

Celem studiów zebranych w tym tomie „Litteraria Copernicana” jest nie tylko dostarczenie cennych studiów przypadku wybranych poematów dramatycznych wieków XIX i XX, ale także sformułowanie przynajmniej ogólnej prototeorii poematu dramatycznego. I to jednak nie wyczerpuje obszaru zainteresowań redaktorów i autorów całości, dla których nie mniej istotny wydaje się namysł o charakterze komparatystyczno-interdyscyplinarnym, zwłaszcza z zakresu korespondencji sztuk na linii dramat–poemat–teatr oraz literatura–muzyka. Odrębnym celem tomu „Litteraria Copernicana” poświęconego poematowi dramatycznemu stało się porównanie jego cech strukturalnych, w tym gatunkowo-rodzajowych

z cechami strukturalnymi określonych form muzycznych, ballady literackiej i muzycznej, a także kantaty poetyckiej: wymienione struktury interesują nas tutaj jako najbardziej instryktywne, syntetyczno-synkretyczne dążenia w aspekcie formy w obrębie literatury i muzyki. W przypadku teatralnych realizacji określonych form poematowo-dramatycznych frapowało nas, co w odniesieniu do poematu dramatycznego stawało się na scenie jego podstawową ideą inscenizacyjną, a także medium (łącznikiem) interpretacyjnym między odrębnymi koncepcjami utworu i spektaklu.

Do współtworzenia numeru zaprosiliśmy literaturoznawców, badaczy literatury XIX i XX wieku, teoretyków dramatu, a także muzykologów, teatrologów oraz komparatystów. Otrzymaliśmy w efekcie rozległe studia przypadku, zbiór zarówno szkiców wąskodzinowych, jak i analizy przekrojowe oraz syntezy w obrębie XIX- i XX-wiecznej praktyki poetycko-dramaturgicznej. Zależało nam tym samym na wzbudzeniu teoretycznej, historycznoliterackiej i interdyscyplinarnej dociekliwości wokół terminu przez lata pomijanego w badaniach nad dramatem i teatrem z szerokim zakresem oddziaływania na kształt poszukiwań formalnych w łonie dramaturgii pierwszej, drugiej połowy XIX wieku – i wieku następnego.

*Maria Jolanta Olszewska i Karol Samsel
wraz z zespołem Pracowni Historii Dramatu 1864–1939
przy Instytucie Literatury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego*

